

ХТО З НАМІ З ТЫМ і МЫ (Працяг)

З нагоды гэтага ад сябе мы можам толькі яшчэ зацеміць, што "дэмакратызм" геных чатырох арганізацыяў, якія прэтэндуюць на правадырства ў змаганьні нарадаў за вызваленіе з бальшавіцкага ярма, вельмі-ж недалёка адайшоў ад засячыці чорнасоченных манархістах, што праз вусны нейкага "господзіна" Н. А. Мельнікава у "Россіі" з дня 13. 10. 51 выводзяць курам на съмех тэорыю аб тым, што расейцы і украінцы гэта адзін і той самы народ, а паагул кажучы, украінцу проста выдумлі... і ў тварэнні гэтае "выдумкі" прыложылі руку: палікі, аўстроікі, нямецкі генеральны штаб і урэшце — сам Пана Рымскі (!). Цікава было-б ведаць, якія-ж урэшце "мама", бізантыйская ці абісінская, "выдумала" самаго Мельнікава?...

"Анархічную-ж формулу аб самавызначэнні нацыянальнасці" можа прызынцаць, паводле "яго яснасці господзіна" Мельнікава, толькі "расейскі народ на сваім усеагульным саборы". А таму "...уся балбатня украінскай брації аб аддзяленні Украіны ад Расеі чыстая бязглаздзіца, бо вырашэнні гэтага пытаньня заляжыць ад расейскага народу. Дык лепш пачакаць на вызваленіне расейскага народу і яму, як законнаму гаспадару і уладару Расеі, дазволіце вырашыць лёс свой і усіх звязаных зь ім народнасці і пляменіні". Ноць, паводле старой тэоры манархістых, беларусы, украінцы, казакі і інші. "все рускіе", ды урэшце і кітайцы "тоже рускіе", толькі хіба крышку "окітайченіе", але неяк вырваліся "народнасці і плямены" са старога мяшка, ды гэта ня страшна — усёруона лёс іхны вырашыць "законны гаспадар і уладар!"

Тут манархісты і "дэмаграт" Мельгунуў могуць моцна паціснуць сабе руکі, бо апошні уважае таксама, што "жыццёвую дэцэнтралізацыю Расеі устанаўляе Усерасейскі Устаноўчы Сход, вырашэнне справы фэдэрациі належыць гэтаму-ж Сабранью" і урэшце ніякіх мясцовых Устаноўчых Сходаў, на якіх "нацыянальныя сэктанты будуть у косьці разыгрываць лёс гісторичнай Расеі, більш ня можа"!

Супреч гэтай Мельгунуў-

Мікола Куліковіч

БЕЛАРУСКІ ФАЛЬКЛЕР

як адбітак псыхалёгіі Беларускага Народу.

II.

Перш за ёсё, варта разглядаць творчасць беларускага народа, як выдатную съведку народных съветапаглядаў і ветраванняў, якія ідуць ад старадаўніх анімістычных съвета-сузіранняў. Іх ня цяжка бачыць таму, што амаль усе выгляды і жанры беларускага фальклёру пранікнуты яскраваю МАГЧИНА - ЗАКЛІНАЛІНАЮ ФУНКЦЫЯІ. Абагаўляючы і адухаўляючы вышэйшыя сілы, якія садзейнічаюць жыццю народа, беларускія продкі стварылі сабе розных багоў. Неба — Сварога, Сонца — Даждзбога, Ярылу; грому і навальніцы — Пяруна; гітару — Стрыбога; вагню — Сварожбога; багіні зімы — Марэну, вясны — Лелю і г. д. Беларус, для каторага галоўным заняткам было земляробства, адвечна меў думку аб

беларускай тээзы моцна выступіць Канстанцін: ён за тое, каб даць нацыянальнасці права на скліканье сваіх "нацыянальна-Краявых Устаноўчых Сходаў", як ён іх называе, але мабыць толькі таму, як сам далей кажа, што "на другі дзень пасля зламання бальшавіцкага дыктатуры, ніякай фізічнай ні матарыяльнай магчымасці еклікаць Усерасейскі Устаноўчы Сход — ня будзе", а паслаць-жа кіраваць "нацыянальнымі краямі Расеі" генэрал-губернатараў ці камісараў "гэта значыць ад першага дня пасячы семя грамадзянскай вайны".

Канстанцін, зусім пасялядоўна са сваімі гледзінчы, прымаючы пад увагу факт існавання ўжо нацыянальных рэспублік у систэме савецкага імперыі, раіць прыступіць пасля зламання савецкага тыраніі неадкладна да стварэння "краявых" урадаў, якія склічуць свае "краявыя сходы" і будуть "забавязаныя пастаўіць на аблеркаванне ў вырашэнне прадстаўнікоў народа" Расеі". Выходзіць, што, каб народы са сваімі рэспублікамі маглі "самі" вырашыць аб уваходзе у систэму новай фэдэрациі імперыі, неабходна іх да гэтага "забавязаць"...

Адначасна із гэтым Канстанцін навучае, што "украінскае самастойніцтва у аснове сваіх ёсьць антынароднай плюніні" (трэба хіба разумець, што нятолкі украінскае? — А. С.) і перасыцера-гае, што, ня дай Божа, ды гэта плюнъ давядзе да "стварэння самастойнай украінскай дзяржавы у ўсіх гісторычных і географічных межах", а не у межах УССР, то гэта у канчатковым выніку да вядзе да новага паняволення украінскага народа праз заваяваныне яго Нямеччынай або Польшчай, і магчымы той-же адраджанай Расеія (!).

Чаму-ж гэта так, спадар Канстанцін? А калі раптам ужо ня "плюнъ", а "краявыя народныя прадстаўнікі" па Вялікай аўгуставіцкай рэцэпту, хоць і "забавязаны", але упручца і пастановіць стварыць самастойную беларускую ці украінскую дзяржаву? Ці й тады "адраджаная Расея" ня дасьць ім су пакою, заваюе?

Пара, даўно ужо пара усей расейскай эміграцыі, а у тым ліку і сп. Канстанцінаву, як ён урэшце і сам раіць, зрачыся

раз і на заўсёды "вялікарасейскага шавінізму, ды расейскага вялікадзяржавіцтва" і зразумець, што ўсе-чыста народы расейскія імперыі - турмы маюць багата палітуру народаў крывею традыцыю змагання за ідэю свабоды і спраўядлівасці, за іх прыроднае права на вольнае гаспадаранне на зямлі сваіх продкаў і, што ад гэтага права ідэя яны не адступяць ні на крок.

Калі спраўа ідзе пра наш беларускі народ, дык ён яшчэ у 1918 г. нікім не "забавязаны", а вольнай воляю сваіх поўнапраўных прадстаўнікоў на I-шым Усебеларускім Кангресе вырашыў і абвесьціў самастойніць Беларускай Народнай Рэспублікі і факт гэты быў прызнаны дэ юре ѹдэ фактам іншымі вялікімі і меншымі дзяржавамі свету. Гэта пічога, што пазней маладую Рэспубліку затапіла на крыві бальшавіцкай навала, што трывала на сваіх кіпцюрах наша краі да сяньняшняга дня. Воля народная на Беларусі была ўжо выказана ѹ за мінулыя гады крывавае няволі не зъмянілася, чаго доказам: зацятае, няроўнае па сілах, герайчнае змаганіе беларускіх партызанаў у краі, ды няспыннае дзеяньніца Рады і Ураду БНР на выгнанні.

Беларусы, разам з іншымі паняволенымі бальшавізмам народамі, чакаюць ад расейскага эміграцыі шчырых, бяз ніякіх выкрутасаў, прыязных дачыненіньяў, спрэядлівага на дыходу да справы разгляду палітычнае будучыні нашых народаў, пры захаванні аднае важнае умовы: поўнае роўнае праўнасці партнераў. Толькі тады зможа вытварыцца атмасфера ўзаемнага даверу і здохле скрышталізацца плюнная плятформа мірнага палітычнага супрацоўніцтва гэтых вольных народаў ў будучыні.

Трэба урэшце, хоць можа некаму гэта ѹ прыкра, пагадзіцца з фактам, што больш паловы населеніцтва савецкага імперыі — нерасейскія народы. Ведаюць аб гэтым усе, апошнім часам навет амэрыканцы, толькі самыя расейцы ня хочуць ведаць. Тым ня менш яны сцывярджаюць сямі, міг гэта робіць і сп. Канстанцін, што "Расея так і не стварыла адзінай наці, як яе няма да сяньня пад ярыком "савецкая наці".

A. Свіслацкі

гukaюць вясну, якай павінна "адымкнучь зямлю". На тройцу у дні Сёмухі завіваюць бярозкі, вянкі "на годы добрыя, на жытіе густое". Цыклі працоўных песен ня менш абрадавага - сэзоннага гаворыць нам аб сваіх магічнай ролі. Уся праца селяніна арганічна звязана з абрадавасцю. У добрай працы зацікаўленыя вышэйшыя сілы і народ звязаюць да іх з заклікам, каб: "празлісія дробныя дажджы па полю шырокаму, і каб на дулі ціхія ветры па жыту яронаму". У часе дажынак, збора ураджаю завіваюць казлову бараду — недажкіты кавалачак поля, як ахвяра духу жытія, заклікаюць у песьнях і гульнях пад старавечнымі назовамі "раёк, рай, спарыш, спарня" — прыбытак, дабро. Сямейна - абраадавыя песьні таксама звязанаюць да сонца, месяца, зорак, каб яны трымалі народжанасць дзіцяці, каб паказвалі дарогу маладым: "свяці, свяці месячку да сівіту, пакуль я да

ДА НАРАДЫ У ВІСБАДЕНЕ

Нарада, што адбылася ѹ днёх 2-7 лістапада г. г. у Вісбадене, ў амэрыканскай акупованай зоне Нямеччыны на рабіла шмат шуму і была рожна, ў большасці фальшивы ка-мэнтаваная.

Дзеля гэтага Прэзыдым Рады Б. Н. Р. лічыць патрэбным даць наступныя выясне-ніні ѹ гэтай справе:

1) Нарада ѹ Вісбадене была скліканая не расейцамі, не піцьма расейскімі партыямі, а прыватнымі амэрыканскімі дзейнікамі, спрыяючымі антыбальшавіцкім імкненіям эміграцыі, якія дадзі магчымасць нерасейскім народам СССР правесці падыходныя з расейцамі на тэму магчымасці утварэння супольнага фронту змагання з бальшавізмам;

2) На нарадзе ѹ Вісбадене было выпрацаванай ніякай супольнай палітычнай плятформы і ня быў падпісаны ніякі догавар, а была толькі выбраная мішаная міжнацыянальная камісія, якай мае сваім заданнем падрыхтаваць і склікаць наступную нараду дзеля апрацавання і прыняція плятформы на якой можа быць пабудаваны агульны фронт змагання з бальшавізмам;

3) Апублікаваная 7 лістапада ад імені учаснікаў вісбадэнскай нарады дэкларацыя не звязае падыходным Раду Б. Н. Р. дакументам, бо па першай гэтай дэкларацыі мела на мэце толькі прадэманстрація салідарніцтва народаў СССР у жаданні змагацца з бальшавізмам, а па другое і ў гэты форме дэкларацыя была падпісаная прадстаўніком Рады толькі умоўна, бо засыягай неабходнасці Радаю Б. Н. Р.

Шостая сесія Рады Б. Н. Р. на другім паседжанні 11. 11. 1951 разгледзеўны дэкларацыю вісбадэнскай нарады, апрабавала толькі тыя яе пункты дзе гаворыцца аб супольным фронце змагання з бальшавізмам усіх народаў СССР да поўнае перамогі над бальшавізмам. Рада не апрабавала другога пункту дэкларацыі ѹ якім гаворыцца аб са-маизначэнні народаў, бо ўважала, што Беларускі Народ ужо самаизначыўся у 1918 годзе актам 25 Сакавіка.

На трэцім паседжанні сесіі Рады, дні 25. 11. была прынятая пастанова "пастаць

чесціхуны даеду". Вясельны

каравай на вясельлі — узорны сымбаль сонца (каравай мае форму гэтага сівяціла), а абрус на каторы ён кла-дзеца значыць сымбаль не-ба;

увесь звычай нясе-нія кара-ваю-ахвяры гэтым старада-ным багам. Гуканьне нябо-шчыкау, галашэнні па памер-шым, захаваўшыся у наро-дзе, як-бы непасрэдна звяза-ваюць нас з першынствай мі-ну-шчынай. Нават і іншыя

жанры песеннасці, аж да паз-нейшай лірчнай паэзіі, вы-яўляюць нам сваю закліналь-на-магічную ролю: карагоды і гульні, скокі з казою, з вагнём,

з дрэвамі, расылнамі, гуканьні прыроды, людзей, жывёл, рэчаў і предметаў у лірчных песьнях. Тоё-ж са-мае у загаворах — паўсюды маюцца звароты да плянітаў і сівяцілаў-багоў:

"Краснае сонца з зорамі вогненнімі і з вецирнай, угрэй, упар сыру зямлю! Вадзіца — красная красавіца, палячи насл!" На

анімістычных поглядах ство-руні зацікаўлены на пладарод-

і прадстаўнікоў Рады БНР на наступную канфэрэнцыю на-родаў СССР і была выбраная спэцыяльная камісія, якай апрацуе дакладную інструк-цию будучым дэлегатам Рады на канфэрэнцыі і прадставіць гэтага інструкцыі Радзе дзеля зацівердждання Рады.

Такім чынам, як бачым, да гэтага часу Рада Б. Н. Р. ня мае ніякіх забавязанняў ѹ адношэнні да практаванага су-польнага фронту народаў СССР дзеля змагання з бальшавізмам, як і ў адносінах да піцьмі расейскіх партыяў, бо йдуть толькі перагаворы, або лепши кажучы падрыхтоўчыя працы да перагавораў.

Як будзе пасоўца праца далей, Прэзыдым Рады будзе, прараз прэсу інфарма-ванія беларускага грамадзтва.

Нью-Ёрк, 26. 11. 1951.

З ФЕДБРАЦІІ АЦУЕЛ.

Нью-Ёрк: Як паведамляюць нас з Фэдэрациі Амэрыканцаў Цэнтральна- і Усходні-Эўрапейскага Паходжанія, кіраунікі нацыянальных групаў, якіх Фэдэрация рэпрэзэнтуе, у месяцы сінегі будуць запрошаныя у Вашынгтон дзеля стварэння Усемірніца Сэктару Рэспубліканскага Нацыянальнага (трэба разумець — фэдэральна-гандзіст) Камітэту. Паводле "Сандэй Стар", Вашынгтон, мерапрыемства гэтаг

6-Я СЕССІЯ РАДЫ Б. Н. Р.

28. 10. 1951 распачалася шостая паслья другой съветской вайны сесія Рады Б. Н. Р.

Із 123 сяброў Рады Замежных Сэктараў, 65 мелі тэхнічнуюмагчымасць прыняць уздел у Сэсіі бяспасярэдна. Рэшта прыслала свае дэзыдераты адносна пытаннія па-стайленах на парадку дня Сэсіі.

З прычыны цяжкога матэр'яльна становішча сяброў Рады, Прэзыдium Рады паставіў праводзіць паседжаныні 6-й сесіі па суботах і нядзе-лях, а ў будныя дні праводзіць вечарамі працу паасобных камісіяў. Дзеля гэтага брацы шостай сесіі патрываюць прыблізна да канца сту-дзеня 1952.

Такое ўплянаванне працы дасьцьмагчымасць і аддаленім адгэлацій сябром Рады прысьлаць свае пажаданьні, выкліканыя бегам падзеяў.

Два першых паседжаныні былі прысьвечаны пытанню Беларуска - Расейскіх дачыненіяў. Дыскусія адбывалася ў плошчымагчымасці ці немагчымасці супрацоўніцтва з расейцамі.

Прысьвячэнне гэтаму пытанню так шмат часу тлумачыца тым, што, ўпяршыню за апошнія 30 гадоў, расейская антыбальшавіцкая эміграцыя звязнулася да Рады Б. Н. Р. з прапазыцыяй аб утварэнні супольнага антыбальшавіцкага фронту, а з другога боку дзеля утварэння такога фронту пасярэднічаюць паміж расейцамі і іншымі народамі — пэўная амерыканскія дзеяньні.

Дзеля паданых прычынаў Сесія разглядела гэтая пытанне ўсебакова ў грутоўна, ня гледзячы на тое, што плятформа выпрацаваная пяцьма расейскімі партыямі для стварэнняня такога фронту не давала падставаў да дыскусіі. Дзеля гэтага дыскусія адбывалася не у плошчы плятформы пяцёх расейскіх партыяў, якая была Сесіяй аднагалосна адхіленая. Паміж сябрамі Рады паўсталі некаторыя разьбежнасці ў справе далейших дачыненіяў да праектаванага супольнага фронту. Частка сяброў Рады рашуча выказывалася за спыненне ўсялякіх перагавораў з расейцамі, пакуль тягне не задэкларуюць сваіго прызнання акту 25 Са-

ВЕСТКІ 3 БАЦЬКАУШЧЫНЫ

Як падае шведская газета "Стокгольм Тіндіген" савецкія улады зачыняюць і падрыхтоўваюць да эвакуаціі прадпрыемств і заводы у якіх ужо поўнасцю была наладжана паслья вайны прадукцыя. Цэльныя эшалёны, наладаваныя машынамі, завадзкой маесці і рабочымі кіруюцца з заходу на ўсход, на левы бераг Волгі і ў старану Урала, але вельмі рэдка пракідаюцца за Урал.

Асабліва прысьпешаным тэмпам вывозяцца заводы з Беларусі. Эвакуаваныя вялікі завод аўтамашынай з пад Менском.

Нельга займаць ваяўнічае становішча на выкарыстаўшы ўсіхмагчымасцю мірнага паразмененія. Аружнае змаганье гэта ўжо апошняе і са май скрайная форма абароны сваіх нацыянальных правоў. Яно часам зьяўляецца адзінм выхадам, але абаснаваным толькі абсалютнай немагчымасці паразуменія. Цярпілі вясльцы, вытрымка і такт у дыпломатычным ходанні даюць карысць таму, хто гэтую цярпілівасць мае. Нэрвавасць прыносіць тут часта толькі шкоду.

Выходзячы з гэтага выкананія ворганы Рады Б. Н. Р. паступілі правільна ўвайшоўшы у перагаворы з расейцамі, на іх прапанову паразмененія.

Іншая реч якіх пазыцыяў павінны трывама прадстаўнікі Рады Б. Н. Р. у гэтых перагаворах.

Зъмешчаная у гэтым нумары пастанова шостай сесіі у гэтай справе дзе нам адказ на гэтве пытанніе і гарантую, што Рада Б. Н. Р. на зыдзе са сваіх пазыцыяў, на якіх яна стаяла 33 гады.

Аргументы некаторых сябров, што Рада сваімі перегаворамі з расейцамі у выпадку недагаварэння з імі (гэта зъяўляецца найболыш праудадобным) адчыніць толькі дзіверы групе Астроўскага не вытрымліваюць крытыкі. Калі-б паслья сарвання перагавораў з расейцамі, дзеля таго што расейцы надалей захочуць трывама сваіх традыцыйных імперыялістичных пазыцыяў, група Астроўскага ўвайшла-б у блёк з расейцамі, дык гэта толькі яшчэ раз паказала-б беларускаму грамадству, што прыхільнікі Астроўскага згодныя на ўсё тое на што я ня могуць згадаць бэнэраўцы.

Некаторыя думаюць, што галоўныя ворганы БССР ня маюць нутраной палітычнай цэнзуры. Ім здаецца, што партыя задаваліяеца абсаджаннем усіх адказных становішчаў у выдавецтвах, рэдакціях і друкарнях вернымі сваімі сябрамі. Быццам бы гэтыя людзі і зъяўляюцца адзіннымі вартайнікамі ад усялякіх ухілаў, перахілаў і недахілаў.

Калі ня лічыцца з запраш-

СУСЬВЕТНАЯ ПРЕСА АБ БЕЛАРУСАХ

— "Нью-Ерк Гэральд Трыбюн" ад 17. 10. 51, разглядаючы апошнюю нагонку на інтэлігэнцыю у нац. рэспубліках СССР, піша:

"Уцякацтва, гэты другі вялікі грэх інтэлектуалістых нац. міністэрстваў (першы грэх, нацыяналізм — прып. рэд.), так ілюструеца "Правдой" ад 8. 8. 51 у яе атакы на шматнаціональную савецкую антагоністку "Прыязнь народаў".

"Як ня жаль, але на старонках гэтае антагоністкі ніводзін сучасны савецкі пісьменнік не рэпрэзэнтуеца навэлькай, апавяданнем ці брашуркай, якія паказвалі-б звязынную сутнасць амэрыканскага імперыялізму". "Падпісані гэта два беларусы з Менску — піша далей Гэральд Трыбюн — але ужо наступнага дня, 9-га жніўня, якраз беларусы аказаўліліся тымі, па якіх удараўла "Правда" у вялікім артыкуле "Вымінаючыя праблемы ізаляціі". Наступнія групы беларускіх інтэлектуалістых залічаны да "уцекачоў ад жыццёвых будняў": філёзафы з Інстытуце Філёзофіі і Гісторыі Бел. Акад. Навук, эстэты з Інст. Літаратуры, Мовы і Мастицтва ды гісторыі з Інст. Гісторыі тае-ж Акадэміі, але ёсьць і палякі, летувісі і украінцы.

— "Нью-Ерк Таймс" з 1-га кастра 1951 г. у зацемцы "13 япіскапаў пасаджаны у турмы чырвонымі кітайцамі" паведамляе, што "А. Цікота, апостальскі адміністратор Харбіну (Манджурыя) ужо ад 2-х гадоў "загублены" бяз весткі.

нім становішчам у БССР, дык гэта пагляд зъяўляецца лёгічным. Запрашы, ці варта ствараць партыйную установу кантролю над партыйнай прэсай, партыйным радяё, партыйным тэатрам? Гаворым пра партыйныя установы, бо бязпартыйнай ці партыйнай не камуністычнай прэсы, рэдкіе і тэатру у БССР няма.

Бальшавікі - маскалі маюць аднак свае мяркаваныні. У іх свая лёгіка. Яны робяць па сталінскі: "верыць — значыць праверыць".

**

Афіцыйна існуючай цэнзурнай установай у БССР ёсьць гэта званы Галоўлітбел. Усё што друкуюцца у БССР, пачынаючы ад твораў Сталіна і канчайчы апалітычнымі блянкамі рахунковасці, атрымлівае права пабачыць Божы сవет толькі паслья візы упаў наважанага адпаведнага "літу". Сыяды гэтах візаў (гэтага напр. тыпу: "Галоўлітбел Н. 19280", ці "Главлит Н. А 29198", ці "Аблітбел Н. К

789367"), можна пабачыць на кожнай савецкай кніжцы у беларускай мове, газэце, авестцы ці блянкеце. Нават "Советская Беларусь" мае сваё зорнае кляймо, прада, трохі прыхаванае. Звычайна, нібы выпадкова перавернутая да-гары белая лічба на штырхавым фоне, адбітая ў левым ніжнім куту апошняе бачыны газеты.

"Галоўлітбел" — гэта рэспубліканская агенцтура маскоўскай цэнзуры. Літары перад лічбаю, напр. "К." — гэта пачатковая літара прозывіща цэнзара — "Катковіч". Лічба — гэта нумар цэнзара. Па гэтых лічбах можна уявіць сабе на колькі шматлікае у краіне "свабоды слова і друку", войска цэнзара.

Бяз дазволу "літаў" у рэдкіе BCSPR ня можа прагучэць ніводнае слова, ніводная музычнаяnota.

Бяз дазволу тых-же "літаў" ня можа адбыцца лекцыя, тэатральны показ, канцэрт пі вечарына. (Працяг на 4 бал.)

зам з хлебам, як ягоны нязменны спадарожнік, выступае і соль. Хлебам з сельлю даражайшы мёду і віна". Вадою абмываюцца хаты, паменкіні для жывёлы, каб абараніць яе ад нічыстасці сімы; абмываюцца сельскагаспадарчыя прылады. Мышы руки перед жнівом "каб поле было чистасця"; на вадзе варожаны аб замужжы, ёю лечаць хваробы і г. д. Да вадзінных криніцай съязнавацца тисячы паломнікаў. Хлеб як вобраз-сымбаль чысціцца і дабрабыту, выгледае у беларускім фальклёры ў самых разнастайных выглядах: ад зерна да съпечанага караваю. Ен неадменны удзельнік сэзонных працоўных і сямейных абраадаў. Каб захаваць літасць пад ногі жывёлы у дзень першай сімы, русалак, ведзьмаў, якія выгланяюцца "карчанё-галаўнё", з вогнішчай раскладзеных калія жыта; у вогнішчах спальваюцца саходу, барану, травы, расыліны, каб забясьпечыць добры ураджай. Вагнём абкуруваюць жывёлу каб зьберагчы ёй здароўе. Тыя, хто прыймае съмерць ад вагнёу, робяцца патрэбнымі Богу: "Ен Богу угадзіў, дык яго Бог да сябе узяў". Усё, што гарыць, якіе за сабой радасць і дабрабыт, і наадварот — тое, што гасціні — сум і няшчасці. З сілаю вагнёу непасрэдна звязаны і каменны. З іх здабываюцца вагони, якія да-

насці зямлі, якую "Юр'ява Маці адмыхае", а "Пакроў за-мыкае"; у добрай працы селяніна, дзе "Сам Бог жытае, Аляксей саходу гэшчыцца". Кожнае свята і святыя кіруюць які-небудзь галина гаспадарства, хто жытам, хто жывёлам, хто чоломі, хто гародамі і г. д. Яны таксама зъяўляюцца застуйнікамі і у сямейным быце, калі "Прачыста калыску трывае, Бог сядзіць на куце, анёлы баляркамі на вясельні". Не гледзячы на разьвіціе хрысціянства шэраг паганскіх звычаяў так і застаўся, амаль што зусім не кранены. Сюды можна аднесць праход зімі і сустрэчу вясны, русальную нядзелью, Купальская ігрышчы, ахвярная жытнія спаны, калядную казу і шмат іншых. Такім чынам хрысціянскія вераваньні настолькі цесна перапляціліся з паганскаімі, што цяжка бывае адрозніць, дзе пачынаюцца адны і дзе канчаютца другія. Гэтая акаличнасць наклала на беларускі фальклёр асабісты адбітак рамантычнай сесіі прызнання акту 25 Са-

ЧЫРВОНАЯ ЦЭНЗУРА (Праця)

Час ад часу супрацоўнікі "літу", узброіўшыся на падлягаючымі агалашању загадамі "Главліта" з Масквы, робяць налёты на бібліятэкті і спусташаюць іхныя паліцы. Да 1935 г. сканфіскаваная літаратура (часта уніката беларускай літаратуры) праста падліліся на панадворках бібліятэкаў, аб чым укладаўся адпаведны пратакол. Пазыней гэтая практика была асуджаная, як шкодніцкая, а сканфіскаваную літаратуру пачалі адсылыць у паперні, дзеля пераробкі.

Шматлікія кадры упоўнаважаных "літаў" складаюцца з сяброў партыі, якія прыйшли ўсе чысткі. Спэцыяльная асьвета, агульная культура і эрудыцыя не патрабуеца.

Асабліва засцяльня "літы" выклікаюць шмат клопату супрацоўнікам "беларускіх" рэдакцыяў. Цытата з твору Сталіна дзесяткі разоў спраўджаецца з першакрыніцай. Фатаграфія удзельніка нейкага са вецикага сівяткавання выклікае засцярот: чаму у удзельнікаў сумныя твары? Кожная абвестка выклікае падазрэнні. Усе вартасці прадукцыі паданыя у канкрэтных лічбах пералічаюцца на працэнты, каб ня даць магчымасці пабачыць ворагам запраўдную магутнасць савецкага прымесу. І гэтак далей, амаль бязконца.

Нарэшце, калі гранкі ўжо адліты і пастаўленыя у друкарскую машыну, дык цэнзар пачынае партыйна сумлявацца: ці варта ў артыкуле на трэцій бачыне старой калгасніцы выціраць съяззу пры адпраўлянні адзінага сына ў школу ФЗО? Прауда ў артыкуле напісаны, што гэта ня прошанная съязза радасці ѹ шчасціцца, аднак усёжтакі плач. Можа стацца так, што іншыя прачытаўшы гэта пра наступных праводзінах, а гэтых праводзінаў бяз конца, пачнуць звычайна плакаць. Не, лепш хай калгасніца на трэцій бачыне абымае свайго сына ды крычыць: "дзякую мудраму Сталіну за шчасливее жыццё!", съмерць імпэрыялістам Захаду!".

І зынімецца з машыны адлітак з трэціяе бачыны. Выплюноў лінатып радкі із дзякаваннем Сталіну. Мэтранпаж адшукае шылам няпрошаную съяззу... Кантрольны нумар выйдзе з двухгадзінным апазиціоннем.

У гэткіх пакутах нараджаныца дзесяткі "свабодных беларускіх" газетаў. І гэта пасыля таго, як прынятыя і набраныя матарыялы прайшлі не адныя партыйна-камсамольскія рукі, калі з дапісак супрацоўнікаў і рэпартэраў вычыркнuta, здаецца-бы, усё, што магло кінучь хоць цену праўды на падмаскоўска-бальшавіцкія будні беларускага народу.

Ня мени душлівая цэнзурная атмасфера і ў "беларускім" савецкім радыё. Калі-б слухачу паказалі мікрофонны паасобнік праграмы нейкага трэціяднага 15-мінутага канцэрту лёгкай музыки, складзенага з грамафоннай запісі, — яны-бы не паверылі сваім вачом. На адзін-два скаты дыктарскага тэксту ("Перадаем канцэрт беларускай песні") патрэбныя подпісы і пячаткі ня менш пяцёх устаноў: Музычнага Дырэктара, Літаратурнага Папраўшчыка, Загадчыка Аддзелу, Загадчыка Сектара Выпуску і Галоўнага Рэдактара. Аб праграмах

болей паважнейшых перадачаў і гаварыць не выпадае. На іх (на кожнай асобнай бачыні!) подпісаў і пячаткаў яшчэ болей. І над усім пануюча, вырашальнае: "Дазвалеца да перадачы на Менскім радыё. Літ. №..."

Але для радыё адбіткам пячаткі "Дазволена да перадачы..." цэнзура не заканчываецца. Гэта толькі папярэдняя мера. У гадзіні перадачы асобны дыжурны цэнзар (для яго маецца асобная кабіна паміж студыямі і апаратамі) няспынна слухае перадачу і па копіям праграмы сочыць за яе кіданыем у этэр. Перад цэнзурам на стаўле — невялікі пульт кірауніцтва, паступова ўключаны ў радыёсетку. Адным націкам кнопкі на гэтым пульце "Літ", у разе патрэбы, можа абаранца перадачу на паўслове.

Аб тым, як часам выпаўняеца маскоўска-бальшавіцкая цэнзура ў тэатры, убачым на наступнаму прыкладу.

У 1946 г. ставілася п'еса "Кастусь Заслонаў" у тэатры імя Я. Коласа. Зразумела, што перад пачаткам рэпетыцыі п'еса была праверана ў адпаведных партыйных установах і з невялікім напраўкамі была дазволеная "Глаўлітбэлам". Тыдні два перад прэм'єрай па ўсяму Менску і ў гарадоўных газетах абвяшчалася менчукам, што тэатр імя Я. Коласа ставіць навінку беларускай драматургіі, шэдэўр. Білеты на прэм'еру разыўшліся задоўга перад паказам. І якое было зьдзіўленыне людзей, меўшых білеты ў тэатр, калі прышоўшы ў азначаны дзень і гадзіну яны ўбачылі, што замест абвячанага прэм'еры "Канстантын Заслонаў" ідзе п'еса "Маскоўскі характар". І толькі ня многія ведалі, што іншыя прачытаўшы гэта пра наступных праводзінах, а гэтых

Як і звычайна, перад прэм'єрай адбываюцца зачынены перагляд п'есы мясцовым прадстаўніцтвам "Главліта", супрацоўнікамі аддзелу агітацыі і пропаганды партыі і журнalisty.

На заканчэнні прагляду, шэф "Глаўлітбэлу" (меўшы форму НКВД) сказаў аўтару: — "Заслонаў шкадуе дзіця "ворага народу" і гэта па вашаму герой нашае партызанкі?" Пытаньне, аб адмене прэм'еры было вырашанае. Пазыней яе ставілі ўжо пераробленай.

М. Паддубіч

ПРЫГОЖАЯ ІНІЦЫЯТЫВА

Філядэльфія 13. 10. 1951. Адзін з кіраунікоў ДП Камісіі съцвердзіў тут, у часе прэсаў канфэрэнцыі, а потым на зэвзьдзе Амэрыканскага Украінскага Дапамаговага Камітэту, што "найбольш распашыраным непаразуменнем адносне СССР ёсьць тое, што гэта дзяржава заселеная расейцамі, а гэта абсалютна не адказывае праўдзе. Паводле савецкага перапісу насельніцтва з 1939 г., з даданыем нармальнага прыросту ад гэтага часу, выкікае, што на 202,000, 000 усіх жыхароў СССР, налічваеца на больш за 91,500,000 расейцаў, а найменш 110,000, 000 іншых народаў".

Для нас, разумееца гэта не зьяўляецца навінай, але гэта адкрыцьцё зьяўляецца азнаюка таго, што амэрыканцы пачынаюць мала па малу па-

БЕЛАРУСКАЯ ХРОНІКА ПА АДДЗЕЛАХ БЕЛАРУСКА- АМЭРЫКАНСКАГА ЗАДЗІНОЧАННЯ

Дэтройт: Нешматлікай тут беларуская калёнія новае эміграцыі, але яна рухавая й рупная аб сваю нацыянальную справу. Тому ў Аддзел БАЗА, хоць і не так даўна тут заснаваны, разыўваеца памысна і ўсьцяж узмачняеца, ня гледзячы на немалы цяжкасці працы. Паўнамоцны дэлегат Аддзела прыняў уздел у гадавым кангрэсе арганізацыі у Нью-Ёрку. Ахвярні працай сяброў Аддзела ладзіў уласнымі сіламі сівяткаванне Дня Незалежнасці Беларусі, 25. 3. 51, якое выпала дужа удала і выдатна напоўніла скромную дасюль касу Аддзелу. Пры Аддзеле існуе беларускі мяшаны хор, які, пад умелым кірауніцтвам знатака нашае песьні сп. Ю. Мазуры, дасягнуў высокое якасці выканання.

Саўт-Рывэр: Дня 14 лістапада г. г. адбываюцца тут звычайны гадавы сход Аддзёлу, на якім была пададзена дакладнаму разгляду ў справядлівай крэтыцы дасюлешнія працы арганізацыі, перавыбраныя урад і агавораныя далейшыя пачынальны. Са справа здачаў відаць, што, ня гледзячы на ўсё цяжкасці, Аддзел правёў за справаўданнымі даволі вялікую арганізацыйную працу, перавыбраў пададзенія Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне і Бельгіі. У праграме працы Аддзела адзначаны: актыўны уздел сяброў арганізацыі на пастанову аб заснаванні Аддзела ЗБВЧ у Нью-Ёрку. На старшыню Аддзела быў выбраны сп. Д. Клінцэвіч. Сход аднаголосна прыняў пастанову выслаць прыўтальнія тэлеграмы: Сп. Прэзыдэнту Рады БНР інж. М. Абрамчыку і ўсім аддзелам ЗБВЧ у ЗГА, Канадзе, Англіі, Аўстраліі, Аргентыне